

ШИНКАРЕНКО М. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права

ПРИМУСОВЕ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ: ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Поняття права інтелектуальної власності яке засноване на принципі, що людина, яка зробила інтелектуальний внесок повинна мати виключне право користуватися плодами своєї праці. Це звучить цілком логічно, але монопольне право надало винахіднику не тільки прямий конфлікт із законами конкуренції, але також має наслідки щодо прав людини.

Важливим суб'єктом у сфері інтелектуальної власності є патентовласник. Для забезпечення його інтересів, отримання майнової винагороди від результатів творчої діяльності, він наділяється виключними майновими правами.

О.І. Харитонova вказує, що майнові права суб'єкта права інтелектуальної власності — це суб'єктивні права учасників правовідносин, що виникають у результаті інтелектуальної, творчої діяльності, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також з тими матеріальними вимогами, які виникають з приводу розподілу цього майна і обміну. Вони можуть бути, як абсолютним (виключним) правом творця або інших осіб на об'єкт права інтелектуальної власності, так і мати зобов'язальний характер у правовідносинах, пов'язаних з передачею цих прав від автора до іншої особи.

Частина 1 ст. 424 ЦК України включає обидва згадані вище види майнових прав інтелектуальної власності, зазначаючи, що такими майновими правами є: 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; 3) виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Загалом, вказані майнові права інтелектуальної власності належать до абсолютних прав, оскільки мають виключний характер. Разом із тим у процесі їхнього використання можуть виникати також права зобов'язального характеру (наприклад, при укладенні договору про передачу твору автором для використання іншою особою) [1, с. 228].

Разом з тим, зловживання цими правами і необґрунтовані обмеження можливостей інших суб'єктів, використання об'єктів патентного права в різних сферах господарської діяльності, негативно впливають на задоволення суспільства, економічних та соціальних потреб.

Таким чином, існує потреба в наданні гарантій того, що це виключне право патентовласника використовувати патент за призначенням. Примусове ліцензування є однією з таких гарантій, при яких держава що видала патент може дозволити третім особам використовувати патент без згоди власника патенту на сплату розумної винагороди останньому.

Тому звернення до теми примусового ліцензування є доцільним і своєчасним, актуальність якого підтверджена у практиці.

Щодо поняття «примусової ліцензії» Всесвітня організація інтелектуальної власності дає таке її тлумачення: категорія «примусова ліцензія» використовується для позначення явища, протилежного добровільній ліцензії. Володілець добровільної ліцензії має право здійснювати такі дії, які охоплюються виключним правом, з дозволу власника патенту. Такий дозвіл називають, звичайно, ліцензійним контрактом. Він укладається між власником патенту і володільцем ліцензії.

До питань примусового ліцензування зверталися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Зокрема, І.А. Зенін вказує на те, що примусова ліцензія — це ліцензія, яка надається в разі, якщо запатентовані винахід і промисловий зразок не використовуються, або недостатньо використовуються патентоволодільцем і особами, яким передані права на них, протягом чотирьох років з дати видачі патенту (а запатентована корисна модель протягом трьох років з дати видачі патенту), що призводить до недостатньої пропозиції відповідних товарів [2, с. 43].

В.В. Погуляєв вважає, що примусова ліцензія — особливий вид дозволу на використання результату інтелектуальної діяльності, який надається користувачу незалежно, точніше, проти волі правоволодільця [3, с. 8].

На думку О.Ю. Ніколаєвої, примусова ліцензія — підстава виникнення права використання об'єкта патентного права або селекційного досягнення проти волі правовласника, а також обмеження його абсолютного права [4, с. 9].

Е. Гаврилов розглядає примусову ліцензію як різновид цивільного договору, укладення якого для однієї сторони договору є обов'язковою [5, с. 10]. Загальні норми, що стосуються таких договорів, містяться в ЦК України.

Отже можна зробити висновок, що необхідно вдосконалити регулювання примусової ліцензії за законодавством України, а саме на законодавчому рівні закріпити поняття «примусове ліцензування».

Як здається визначення поняття «примусової ліцензії» можливе, як підстава виникнення виду дозволу.

Список використаної літератури:

1. Харитоновна О.І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади): монографія. — 2011. — С. 228.
2. Гражданское право: В 4 т. Т. 4. Обязательственное право: Учебник / под ред. Е.А. Суханова. — М.: Волтерс Клувер, 2008. — С. 43.
3. Комментарий к части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации (постатейный) / под общей ред. В.В. Погуляева. — М.: Юстицинформ, 2008 // СПС «КонсультантПлюс».
4. Николаева Е.Ю. Спор о выдаче принудительной лицензии // Российская юстиция. — 2010. — № 6. — С. 9.
5. Гаврилов Э.П. О «столкновениях» исключительных прав // Хозяйство и право. — 2010. — № 10. — С. 10.